

Ärende nr: Svk 2024/5421

Datum: 2025-06-23

Villkorade anslutningsavtal

En tillfällig åtgärd för att tilldela kapacitet innan nätförstärkning är genomförd

Svenska kraftnät

Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet, med uppgift att på ett affärsmässigt sätt förvalta, driva och utveckla ett kostnadseffektivt, driftsäkert och miljöanpassat kraftöverföringssystem. Det omfattar ledningar för 400 kV och 220 kV med stationer och utlandsförbindelser. Svenska kraftnät utvecklar transmissionsnätet och elmarknaden för att möta samhällets behov av en säker, hållbar och ekonomisk elförsörjning. Därmed har Svenska kraftnät också en viktig roll i klimatomställningen.

Version Ange version
Org. nr 202 100-4284

Svenska kraftnät
Box 1200
172 24 Sundbyberg
Sturegatan 1

Tel: 010-475 80 00
Fax: 010-475 89 50
www.svk.se

Innehåll

1	Inledning.....	4
1.1	Syfte.....	4
2	Effektivt nätnyttjande.....	5
3	Utformning	6
3.1	Tidsbegränsade avtal vid kapacitetsbrist	6
3.2	Anslutningsprocess.....	7
3.3	Driftsäkerhet.....	7
3.4	Avtal och uppföljning	8
4	Nästa steg.....	9
4.1	Case	9
4.1.1	Urvalskriterier.....	9
4.2	På längre sikt.....	10

1 Inledning

Den pågående omställningen från användning av fossila bränslen till ökad användning av el ställer Svenska kraftnät och övriga elnätsföretag inför nya utmaningar. Ett växande behov av att ansluta nya och i många fall stora elanvändare och elproducenter innebär svårigheter att genomföra anslutningar utan att genomföra nätförstärkningar. Ofta räcker inte den befintliga nätkapaciteten i området till, vilket medför att det kan ta lång tid innan det önskade effektbehovet kan tillgodoses fullt ut.

Svenska kraftnät tittar på flera olika åtgärder för att adressera dessa utmaningar. Flexibla avtal för anslutning till och nyttjande av stamnätet kan vara verktyg för att snabbare tilldela kapacitet och ansluta nya aktörer innan nätförstärkningar är genomförda. Avtalen bidrar även till att nyttja tillgänglig befintlig kapacitet mer effektivt. Svenska kraftnät har därför sedan våren 2024 bedrivit en förstudie för att utreda förutsättningarna för att införa villkorade anslutningsavtal, en form av flexibla avtal, på stamnätets nivå.

1.1 Syfte

Syftet med förstudien har varit att undersöka om villkorade anslutningsavtal kan användas som ett verktyg för att möjliggöra anslutningar till stamnätet tidigare, i väntan på att planerade nätförstärkningar kommer på plats.

Svenska kraftnät har undersökt vilken påverkan en implementering av villkorade anslutningsavtal kan få ur ett systemtekniskt, drifttekniskt, administrativt, avtalstekniskt samt juridiskt perspektiv samt vilka rutiner och verktyg som behöver tas fram.

2 Effektivt nätnyttjande

Effektivt nätnyttjande skapas långsiktigt genom grundåtgärder som tariffer och nätinvesteringar. Svenska kraftnät arbetar med att korta ledtiderna samt att införa EIFS 2022:1 som är Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd för att utforma nättariffer för ett effektivt utnyttjande av elnätet.

Vid de tillfällen grundåtgärderna inte är tillräckliga kan stödåtgärder behövas. Stödåtgärderna vidtas utifrån ett ekonomiskt motiverat perspektiv. Sådana åtgärder kan vara ökat uttag/inmatning mellan Svenska kraftnät och underliggande nät, marknadsbaserad flexibilitet utifrån tillgängliga bud eller upphandlade avtal. För att ansluta tidigare än vad befintlig nätstruktur medger kan specifika åtgärder så som Villkorade anslutningsavtal och Kapacitetsåtgärder vara effektiva verktyg.

Figur 1. Illustrerar Svenska kraftnäts syn på effektivt nätnyttjande.

Möjliga fördelar med Villkorade anslutningsavtal skulle vara att (1) aktörer kan ansluta tidigare i områden med stora anslutningsförfrågningar, (2) minskade risker att nätförstärkningsförseningar drabbar anslutande parter, samt (3) att möjligheten att ansluta tidigare kan förbättra för anslutande parter att komma till slutgiltigt investeringsbeslut.

3 Utformning

Villkorade anslutningsavtal är en tillfällig åtgärd för att tilldela kapacitet tidigare, innan nätåtgärderna är på plats och genom det möjliggöra för anslutning av ny elanvändning och elproduktion som annars hade behövt vänta till dess att nätförstärkningar är genomförda. För att säkerställa driftsäkerheten vid en tidigarelagd tilldelning krävs avtal med villkor.

Villkorade anslutningsavtal är en uppsättning överenskomna villkor för att begränsa och kontrollera inmatning till och uttag från stamnätet vid normaldrift.

Avtalsvillkoren innebär att Svenska kraftnät kan säkerställa att ytterligare kapacitet kan tilldelas anslutande part driftsäkert under en tillfällig anslutningsperiod tills nätåtgärder är på plats. Utformningen beaktar och utgår ifrån nationella och europeiska regelverk.

I de fall som har studerats i förstudien har det handlat om att delar av det totala effektbehov som anslutande part har inte kan möjliggöras innan nätförstärkningar är genomförda, på grund av risk för överlast på ledningssegment i normaldrift. Genom att införa villkorade anslutningsavtal skulle kapacitet kunna tilldelas tidigare givet villkoret nedstyrning av lasten, om risk för överlast föreligger.

3.1 Tidsbegränsade avtal vid kapacitetsbrist

Både tecknande av villkorade anslutningsavtal och aktivering av villkor kommer att följa Elmarknadsförordningen artikel 13¹.

Utifrån gällande regelverk ska marknadsbaserade mekanismer användas i första hand för att hantera överföringsbegränsningar. Andra tillfälliga åtgärder får dock användas vid kapacitetsbrist tills nätförstärkning är på plats, när marknadsbaserade alternativ inte finns att tillgå.

Villkorade anslutningsavtal kommer därmed endast att tecknas när inte marknadsbaserade alternativ finns tillgängliga. Aktivering av villkor kommer att ske efter att handeln är avslutad inför driftskvarten och som

¹ [EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING \(EU\) 2019/943](#)

sista åtgärd när eventuella marknadsbaserade alternativ och resurser är förbrukade.

När nätförstärkningar är genomförda övergår det villkorade anslutningsavtalet i ett ordinarie anslutningsavtal där tilldelad effekt kan nyttjas utan risk för nedstyrning vid överlast på ledningssegment i normaldrift.

3.2 Anslutningsprocess

En tidigare tilldelning av kapacitet innan nätförstärkning är på plats skulle ske parallellt med Svenska kraftnäts ordinarie anslutningsprocess. Den ordinarie anslutningsprocessen fortgår som vanligt som beskrivet i Principer och vägledning för anslutning till Stamnätet². Inför förhandsbesked om anslutning fastställs om åtgärder bedöms nödvändiga för anslutningen. Om en nätförstärkning bedöms som en nödvändig åtgärd kan en utredning av ett eventuellt villkorat anslutningsavtal initieras om Svenska kraftnät ser att detta är ett möjligt alternativ och det finns ett intresse från anslutande part.

Det kommer inte att finnas något separat kösystem eller förtur för villkorade anslutningsavtal utan turordningsprincipen gäller fortsatt och det är Svenska kraftnät som avgör, genom en kompletterande undersökning, när det är en möjlig åtgärd.

För de ansökningar där Svenska kraftnät bedömer att villkorad anslutning kan vara en möjlig åtgärd kommer en djupare utredning krävas för varje enskilt fall. Detta för att avgöra om villkor är möjligt, omfattningen av villkor, när nedstyrning kan bli aktuellt och hur nedstyrning ska gå till.

3.3 Driftsäkerhet

Svenska kraftnäts kontrollrum arbetar kontinuerligt för att säkerställa ett driftsäkert kraftsystem. Aktivering av villkor för en specifik anslutningspunkt mot stamnätet kommer att användas när det inte finns marknadsbaserade alternativ att tillgå eller när marknadsbaserade alternativ redan är nyttjade. Villkoren är med andra ord en extra garanti för Svenska kraftnät att säkerställa driftsäkerhet efter tilldelning av kapacitet innan nätförstärkningsåtgärder är genomförda.

² Svenska kraftnät. (2025) Principer och vägledning för anslutning till Stamnätet

Där Svenska kraftnät implementerar villkorade anslutningsavtal kommer automatisk aktivering av villkor vid överbelastning i normaldrift via nätvärn användas. Automatisk aktivering via nätvärn kan implementeras vid anslutningar där det är tydligt vad som orsakar överlasten. Dessa är ofta fall med mer utpräglade radiella anslutningsledningar än vid ett mer komplext maskat regionnät med flera anslutningspunkter.

3.4 Avtal och uppföljning

Ett villkorat anslutningsavtal är ett ändringsavtal av befintligt anslutningsavtal eller ett nytt anslutningsavtal om villkorad kapacitet mellan anslutande part och Svenska kraftnät. I det ordinarie anslutningsavtalet regleras villkoren för anslutningen, bland annat anges tillåtet uttag och/eller inmatning av effekt, dvs. tilldelad kapacitet, kravställning och förutsättningar för anslutning till elnätet samt anslutningsavgiftens storlek. Det villkorade anslutningsavtalet inkluderar dessutom villkor för att begränsa och kontrollera inmatning till och uttag från stamnätet under normaldrift.

Villkorade anslutningsavtal kommer inledningsvis inte omfatta någon reduktion av anslutningsavgiften eller nättariffen om nedstyrning blir aktuell. Vid aktivering kommer uppföljning ske för att säkerställa att villkoren följs och viten kommer delges de som inte uppfyller de avtalade kraven.

När nätförstärkningen är på plats skrivs ett nytt anslutningsavtal/ändringsavtal utan de tillfälliga villkoren som gällt under nätutbyggnadsfasen.

4 Nästa steg

För att säkerställa att Svenska kraftnät kan hantera aktivering av villkoren i praktiken inleder vi med ett begränsat antal villkorade anslutningsavtal, för att därefter utvärdera hur en bredare implementering kan möjliggöras.

Andra former av flexibla avtal, såsom en möjlighet att göra villkorade anslutningsavtal permanenta, samt att utveckla avtals- och tariffutformning, för att ge ytterligare incitament till flexibelt och effektivt nyttjande av nätet, planerar Svenska kraftnät att titta på längre fram.

4.1 Case

För att säkerställa en trygg, likabehandlande och effektiv tillämpning har ett antal kriterier använts för att avgöra vilka anslutande aktörer som kan erbjudas ett villkorat anslutningsavtal.

4.1.1 Urvalskriterier

Svenska kraftnät behöver först och främst ta hänsyn till gällande turordningsprincip för tilldelning av kapacitet genom att tilldela villkorad kapacitet till den som är först på tur. Om den som är först på tur däremot inte har möjlighet eller önskar vara flexibel motsvarande villkoren i anslutningsavtalet kan nästkommande ansökan i köordningen tillfrågas/bli aktuell för tilldelning av villkorad kapacitet.

Utifrån Svenska kraftnäts perspektiv är en nödvändig aspekt vid urval att införandet av ett villkorat anslutningsavtal är driftsäkert och att det är möjligt ur ett driftperspektiv med villkor om nedstyrning i anslutningspunkten. Det måste vara möjligt att avgöra vad som orsakar överlasten så att villkor inte felaktigt hänförs till anslutande part eller "drabbar" annan kund i anslutande parts elnät. Till exempel kan en komplicerad underliggande nätstruktur göra att det inte är möjligt med ett villkorat anslutningsavtal eftersom det inte går att hänföra överlasten till den specifika anslutande parten eller anslutande parts kund.

En annan aspekt att ta hänsyn till vid urval är när i tid behovet av mer kapacitet finns. Anslutande part bör ha ett behov i närtid (2026-2030). Svenska kraftnät anser även att ett villkorat anslutningsavtal behöver minska tiden för idrifttagning för anslutande part eller anslutande parts kund med minst två år för att vara aktuell i urvalet. Den anslutande parten

eller anslutande parts kund ska även ha möjlighet att vara flexibel utifrån de villkor som kan bli aktuella.

4.2 På längre sikt

På längre sikt kan andra flexibla avtal komma att implementeras, både som tillfälliga och permanenta avtal, och därmed bli ett alternativ till nätutbyggnad där det är mer samhällsekonomiskt effektivt. Exempel på dessa avtal är:

- Villkorade avtal som ger anslutande part möjlighet till tidigare anslutning mot lägre leveranssäkerhet med en reducerad tariff.
- Flexibla abonnemangsformer. Anslutningsavtal och nyttjandeavtal som bidrar till att kund kan välja ett nyttjande som bättre passar kundens profil.

För att permanenta åtgärder ska vara aktuellt behöver temporära åtgärder såsom Villkorade anslutningsavtal och Kapacitetsåtgärder först införas och utvärderas.

Svenska kraftnät
Box 1200
172 24 Sundbyberg
Sturegatan 1

Tel: 010-475 80 00
Fax: 010-475 89 50
www.svk.se

